

EDICIÓ: Grup de divulgació de la història de Fals, Associació Cultural i Recreativa de Fals
COL·LABORACIÓ: Ajuntament de Fonollosa,
Cooperativa UMAC, Arxiu Comarcal de
Manresa

ASSOCIACIÓ CULTURAL I RECREATIVA DE
FALS
Carrer de les escoles, s/n
08259 Fals (Fonollosa)
Telèfon: 938368003

El contingut d'aquesta edició és de divulgació de la història local del poble de Fals. En cap cas es vol ferir la sensibilitat de ningú i, serà d'agrair que qualsevol errada o inexactitud en els escrits, sigui comunicada als redactors de Falchs.

Temps de Carlins

Oficialment, la primera guerra carlina va començar a Catalunya el 5 d'octubre de 1833 a Prats de Lluçanès. Encara que en principi era una qüestió dinàstica, un enfrontament entre els partidaris de la reina Isabel II i del pretendent Carles, en realitat les causes de l'enfrontament eren molt complexes i variades. Una d'elles era la pèrdua de poder adquisitiu de la població rural, de la qual es culpava a les polítiques liberals del govern, i que va crear un caldo de cultiu favorable a les idees del carlisme. Molts propietaris rurals i bona part del clero de les zones muntanyoses de Catalunya van afavorir la causa carlina, en oposició als burgesos de les ciutats, que es van decantar més aviat pel liberalisme. La gent de les poblacions sota la influència dels carlins es van trobar en una situació ben galdosa; per una banda el Govern els exigia el pagament del cadastre i altres contribucions pel manteniment de l'exèrcit isabelí, però per l'altra banda, els capitosts carlins els demanaven diners per mantenir els voluntaris. Uns i altres amenaçaven els alcaldes amb penes de presó o segrest si no pagaven.

Aquesta situació es va donar al poble de Fals i va tenir com a conseqüència l'empresonament de l'alcalde Ramon Galí, l'amo de Boixeda. Les al·legacions d'aquest per aconseguir la llibertat ens permetran copsar la situació política de Fals a l'època. Ramon Galí va ser l'alcalde de Fals durant el bienni 1835-36. Com a tal, era l'encarregat de recaptar la contribució entre els caps de casa i fer-la arribar a l'organisme governamental corresponent. Segons ell va al·legar posteriorment, els propietaris de Fals es van negar a pagar la seva part, segurament perquè el recaptador dels carlins ja havia passat abans a cobrar-la. El 26 d'agost de 1837, el Ramon Galí va anar a Santpedor a vendre un cert nombre de caps de bestiar a la carnisseria. Quan ja tornava a casa després d'haver fet els negocis va ser detingut pel Comandant de la vila de

Santpedor, qui li va embargar els 22 duros de plata de la venda, i el va portar detingut a Manresa.

Allà el van tancar a la presó, sota un règim de pa i aigua, i li van reclamar el pagament de 3.466 rals i 17 maravedís que el poble de Fals devia al Govern d'Isabel II. L'endemà va dictar un memoràndum dirigit al Governador Militar de la plaça, exposant la seva innocència. Es va declarar addicte convençut a la causa liberal, i va acusar als propietaris de Fals de no voler pagar la contribució, perquè tots eren partidaris dels carlins. No el podien veure perquè

«...en el concepto de aquellos está reputado por más afecto a nuestro Gobierno que no al de Carlos 5º y también porque carece enteramente de fuerza para poderse hacer obedecer y ya por último por que es bien sabido que todo el pueblo de Fals con toda prontitud obedece al cabecilla Tristany (...) advertir también a U.S. que el que manda en Fals y es Bayle puesto por la Junta Superior de Carlos 5º en esta provincia es un primo hermano del Cabecilla Tristany, y a buen seguro que si se cogiese á este o algun otro individuo pendiente de allí, pronto estarian satisfechas las contribuciones...»

També va al·legar que la colla del Tristany l'havia amenaçat, i que havia hagut de pagar de la seva butxaca un avenç de la contribució per una companyia de voluntaris anomenada "la Patuleia". El Governador Gurrea va escriure al marge de la petició de llibertat "No procede".

Els dies 19 i 31 d'agost va dirigir sengles instàncies a les autoritats proclamant la seva innocència, i el 27 de setembre encara una altra en els següents termes:

«...Ramon Galí preso en las nacionales cárceles expone que después de tantos días de reclusión y por último la escasez de alimento acompañado del trastorno tan continuo se ve privado de la salud en términos que su existencia peligrará si la piedad de U.S. no se mueve a mejorarle su suerte...»

El Governador no es va deixar entendre i l'únic que va concedir va ser enviar a dos metges que el visitessin. No se sap quan el Ramon va aconseguir sortir finalment de la garjola, el que és clar que ho va fer després de pagar de la seva butxaca els 3.466 rals del deute.

El febrer de 1843 va enviar un escrit dient que els de Fals encara no li havien pagat els diners ni pensaven fer-ho. Després del Galí, el següent alcalde del poble va ser Ramon Oller, àlies Torrablanca. El maig de 1837 es va presentar a Ardèvol, on hi havia el quarter general carlí, a lliurar 240 lliures d'un pagament extraordinari que pertocava a Fals pel manteniment de la divisió del Tristany.

Finalment, queda pendent d'esbrinar la identitat del suposat cosí del Benet Tristany i cap local de la facció carlina. La mare del famós guerriller era una Feixas del mas Feixes de Coaner i la mare del Valentí Massana Feixas també provenia del mateix lloc. Però segons hem pogut esbrinar, les dues dones no eren germanes. És clar que potser eren cosines i, en aquest cas, el Massana seria l'home dels carlins a Fals. Per altra banda hem tingut accés a un document que sembla indicar que el cap gros dels carlins era el Pere Sagristà de la Gabriela. El 5 d'abril de 1837, l'alcalde de Fonollosa, Ramon Vall, va enviar un comunicat al seu homòleg de Fals, el Ramon Torrablanca, que feia així:

«...en consecuencia del oficio que se ha dignado dirigirme el Brigada don Benito Tristany prevengo a U. haga efectivo el alistamiento general de todos los hombres de ese pueblo dentro de cuatro días, bajo las penas que tendrá a bien poner el Brigada D. Benito Tristany, expresando en la misma lista los que sean voluntarios y los que no lo son, cuales listas la entregara U. a Pedro Sagrista...»

Quan es va acabar la primera guerra carlina amb la signatura de la pau a Vergara el 1839, els carlins més compromesos van haver de marxar del país, fugint de la cruel repressió. Entre els milers d'exiliats hi havia el Pere Sagristà, que va estar molts anys absent de casa. Una mostra de les mesures que aplicava el bàndol guanyador de la guerra civil per reprimir els carlins la tenim en un ban que va fer publicar el general Baldomero Espartero a Manresa el juliol de 1840, ban que va ser àmpliament difós, i un exemplar del qual hem trobat en una casa de Fals. Entre d'altres disposicions draconianes, el ban deia:

«...todos los individuos rebeldes no uniformados que sean aprehendidos, seran fusilados en el acto (...) los pueblos que en el momento de entrar en ellos alguna partida de facciosos no diese parte á los gefes de armas, a las columnas, o divisiones del ejército nacional, sufriran la pena de ser sorteados sus individuos para que uno de ellos sea fusilado, y los demas destinados a presidio por dos años, imponiendose ademas veinte mil reales de multa por cada cien vecinos, que pagarán entre todos con destino a los gastos de guerra...»

